

До спеціалізованої вченої ради Д 41.086.04
у Національному університеті «Одеська
юридична академія»
65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23

В І Д Г У К

**офіційного опонента Каракаша Іллі Івановича на дисертацію Терешука
Вадима Сергійовича на тему «Правові засади використання і охорони
земель морського транспорту в Україні», представлені на здобуття
наукового ступеню кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.06
– земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне
право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Належне теоретичне осмислення специфіки правових форм використання та обґрунтування пропозицій, спрямованих на удосконалення правової регламентації відносин з охорони земель морського транспорту в Україні є актуальною та своєчасною вимогою сьогодення. Авторська аргументація актуальності обраної теми дослідження є виваженою і переконливою. Дисертант слушно вказує на відсутність спеціальної правової регламентації відносин щодо використання й охорони земель морського транспорту. Актуальність і своєчасність дисертаційного дослідження підтверджується включенням обраної теми до плану науково-дослідної роботи кафедри земельного та аграрного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, на якій виконувалась дана робота. Одночасно дисертаційне дослідження характеризується комплексним підходом до розв'язання теоретичних і практичних питань обраної теми.

Обґрунтованість наукових положень і висновків спирається на застосування сучасних методів наукового дослідження. Здобуті дисертантом результати базуються на використанні методів наукового пізнання, що у своєму поєднанні дають змогу поширено розглянути проблематику правових засад використання й охорони земель морського транспорту в Україні. Методологічне підґрунтя роботи складає сукупність загальнонаукових методів (діалектичний метод, метод системного аналізу й синтезу, формально-логічний і структурно-функціональний метод та спеціальних

методів наукового пізнання (порівняльно-правовий, формально-юридичний метод). Обґрунтованість власних наукових результатів підтверджується і тим, що автор робить висновки на підставі аналізу й зіставлення поглядів і концепцій інших науковців. Про ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків дослідження свідчать чисельні пропозиції автора відносно необхідності вдосконалення окремих правових норм чинного законодавства, що регламентує відносини з охорони земель морського транспорту.

Наукова новизна і достовірність одержаних результатів визначається тим, що в дисертації здійснено комплексне наукове розроблення питань правових засад використання і охорони земель морського транспорту в Україні, на підставі чого обґрунтовано наукові положення, рекомендації, висновки і пропозиції щодо удосконалення окремих положень чинного земельного законодавства. Вимогам наукової новизни у певній мірі відповідають сформульовані автором окремі положення щодо наведених визначень. До них, зокрема, можна віднести: визначення штучно створеної земельної ділянки як частини земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з установленими щодо неї правами, створена (намита, насипана чи створена із застосуванням інших технологій) на об'єкті водного фонду; визначення юридичних ознак земель морського транспорту, а саме: як різновид (підкатегорія) земель промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення; спрямованість, тобто гарантування сталого розвитку транспортної галузі держави; цільове несільськогосподарське призначення земель; функціональне призначення, тобто використання земель як просторової бази, місця розміщення й експлуатації певної інфраструктури, призначеної для зазначених цілей; суб'єктний склад, що охоплює господарюючих суб'єктів – фізичних і юридичних осіб; спеціальний об'єктний склад, до якого входять об'єкти для розміщення чи експлуатації морського транспорту, перелік яких визначено галузевим законодавством України; спеціальний режим використання й охорони земель морського транспорту.

Автором запропоновано також поділяти всі об'єкти, які розміщуються на землях морського транспорту, на дві самостійні групи. До першої за авторською пропозицією слід віднести об'єкти, що безпосередньо експлуатуються користувачами цього транспорту, до другої – елементи інфраструктури порту, які забезпечують діяльність, пов'язану з ремонтом і підготовкою морських суден та їх користувачів, виконують соціально-культурні, побутові й технічні функції та вимоги. Перелічені наукові положення є основними і найбільш значущими, що викладені послідовно, несуперечливо і з урахуванням ступеня їхньої новизни.

Значна увага у дисертаційному дослідженні приділена охороні земель морського транспорту. Здобувач пропонує виділити основні напрями правової охорони земель морського транспорту. На його думку, перший напрям полягає в охороні земель морського транспорту як територіального базису, при якому застосовується система охоронних заходів, які здійснюються в процесі безпосередньої експлуатації об'єктів морського транспорту та вибору перспективних напрямків його розвитку. Другий напрям охорони земель морського транспорту полягає в охороні цих земель, як природного ресурсу та їх захисту, а також прилеглих природних ресурсів і довкілля в цілому, від негативного впливу господарської діяльності підприємств та об'єктів морського транспорту.

Ознайомлення з дисертаційною роботою надає підстави стверджувати про те, що автор вдало використовував практичний досвід роботи на посаді радника Міністра екології та першого заступника начальника Державної екологічної інспекції Північно-західного регіону Чорного моря. У зв'язку з цим звертає на себе увагу відсутність в дисертації зайвих посилань на наукові дискусії, які позбавлені практичного сенсу.

Вдалим, на наш погляд, є формулювання структури дисертаційної роботи, яка побудована логічно послідовно і характеризується спеціальним змістовним наповненням, що дозволило автору досить повно і всебічно дослідити поставлені питання. Позитивно слід оцінити дослідження

загальних засад правової регламентації використання земель морського транспорту з безпосереднім дослідженням правового режиму використання й охорони означених земель. У підсумковій частині роботи дисертант аргументовано виклав основні здобутки власного дослідження.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження в наукових публікаціях за темою дисертації відображена в наукових публікаціях у фахових виданнях, в опублікованих тезах доповідей дисертанта на науково-практичних конференціях. Основні результати дисертації знайшли відображення у дванадцяти наукових публікаціях, у тому числі семи наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджений МОН, одній науковій статті, опублікованій у періодичному виданні іншої держави, а також у чотирьох тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, засіданні круглого столу. Результати дослідження викладені також в авторефераті, який відповідає основним положенням сформульованим в дисертації. В цілому автореферат надає реальне уявлення про зміст дослідження, структура його ідентична змісту дисертації, а її вступ і висновки повністю відтворені в авторефераті.

Зауваження щодо окремих положень дисертації та пропозицій дисертанта. Оцінюючи зміст наданої до захисту дисертації роботи в цілому позитивно і підкреслюючи істотні авторські здобутки, слід все ж виділити окремі пропозиції та висновки, стосовно яких необхідно зробити певні зауваження, й які потребують пояснень і додаткової аргументації під час захисту наданої роботи. Уважне ознайомлення із змістом дисертації слідження, дозволяє звернути увагу на наступні з них:

1. Нами в цілому підтримується авторська спроба щодо власного визначення земель морського транспорту, яке наводиться на стор. 21 та наступних сторінках дисертаційного дослідження. Проте наведене визначення засноване на положеннях ст. 69 Земельного кодексу України. На наш погляд, більш плідним було б дослідження визначення земель морського транспорту, а також правового режиму їх використання й охорони у

порівнянні з правовим режимом земель водного фонду. Те саме стосується і визначень «територія морського порту», «акваторія морського порту» та інших формулювань, наведених на стор. 22 дисертації. Вони офіційно визначені в Законі України «Про морські порти України» від 17 травня 2012 року. Тому автору під час захисту слід розкрити «свій внесок» щодо удосконалення зазначених понять.

2. При усій широті розгляду питання про склад земель морського транспорту у підрозділі 1.2 дисертації, автору все ж не вдалося знайти чіткі ознаки розмежування земель морського транспорту від «не земель», якими вони користуються. Це, зокрема стосується використання гідротехнічних споруд у межах території та акваторії морського порту в порівнянні з положеннями про них, передбачених Кодексом торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року з наступними змінами і доповненнями.

3. До змісту підрозділу 2.2 дисертації, присвяченого розгляду права постійного користування та права власності на землі морського транспорту немає зауважень щодо використання земель морського порту на основі права постійного землекористування, оскільки морські порти, в основному є державними підприємствами. Проте в ньому відсутні відомості про використання земель морського порту на основі права власності. У цьому зв'язку доречними є авторське твердження про те, що 90 % терміналів усіх портів світу перебувають у державній власності. Лише у 2-х країнах (у Великобританії й Росії) відбулася приватизація портів, але їх досвід не дозволяє стверджувати, що приватизація сприяє ефективному розвитку портів (стор. 124). У такому разі некоректною є сама постановка питання про використання земель морського порту на власницькій основі.

4. Певний інтерес викликає зміст підрозділу 2.3 дисертаційного дослідження щодо «Користування землями морського транспорту на умовах оренди» (стор. 115-143). Проте автору все ж таки необхідно було б, по-перше, розкрити специфіку орендного користування землями морських портів, а, по-друге, більш детально викласти концесійне землекористування

морськими портами як одного із різновидів оренди землі, не обмежуючись лише прикладами започаткування у 2019 році двох пілотних проектів концесії, зокрема ДП «Стивідорна компанія «Ольвія» та ДП «Херсонський морський торговельний порт».

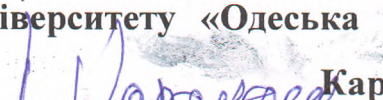
5. Помилковим, на наш погляд, є твердження на стор. 32 та інших сторінках дисертації про те, що у Земельному кодексу України в рамках категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, а також у Класифікації видів цільового призначення земель, затвердженої наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 23 липня 2010 року виділяються підкатегорії земель. Тут автор видає бажане за дійсне. Хоча шляхи законодавця не передбачувані й у наступному не виключається виділення їх в окремі категорії земель як це мало місце стосовно земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Вищенаведені зауваження є дискусійними, мають бажаний характер і не впливають на цілком позитивний зміст дисертаційного дослідження. Спірність окремих положень притаманна будь-якій творчій роботі такого рівня і зазначеного напрямку дослідження. Тому автору пропонується здійснити подальший творчий пошук науково-аргументованих відповідей на висловлені зауваження та дискусійні положення.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Надане на захист дисертаційне дослідження за своєю новизною, теоретичним і практичним значенням, змістом, обсягом і оформленням, а також повнотою висвітлення основних положень в наукових публікаціях, відповідає вимогам, що пред'являються до сучасних наукових досліджень. Воно є самостійною і завершеною науково-дослідницькою роботою, яка виконана на високому теоретичному рівні. Узагальнені матеріали та висловлені пропозиції в дисертаційній роботі можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях з метою вирішення аналогічних і суміжних правових проблем.

Зазначені та інші позитивні оцінки надають усі підстави для формулювання загального висновку про те, що дисертаційна робота на тему «Правові засади використання і охорони земель морського транспорту в Україні» та наданий автореферат цілком відповідають вимогам, встановленим п. п. 9, 11 і 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а їх автор Терещук Вадим Сергійович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.06 – земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор кафедри аграрного, земельного та екологічного права Національного університету «Одеська юридична академія», Заслужений юрист України **Каракаш І.І.**

Підпис професора Каракаша І.І. посвідчую:

Перший проректор університету, доктор юридичних наук,
професор **Аракелян М.Р.**

